

AZ IFLA/UNESCO KIÁLTVÁNYA A KÖZMŰVELODÉSI KÖNYVTÁRAKRÓL, 1994

Az Unesco és a közművelődési könyvtárak

Az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezetét, az UNESCO-t azért alapították, hogy a béke és a szellemi haladás szolgálatában minden ember -- férfi és nő -- nevelésén és szellemi gazdagításán munkálkodjék.

Ez a kiáltvány kinyilvánítja az UNESCO-nak azt a meggyőződését, hogy a közművelődési könyvtár, amely a nevelést és a kulturális fejlődést elősegítve az embereket hozzájuttatja az ismeretekhez és az információkhoz, ezeknek a céloknak elérésében fontos és eleven erőt képvisel.

A közművelődési könyvtár a demokrácia szolgálatában

A szabadság, a jólét, valamint a társadalom és az egyén pozitív fejlődésének javát szolgálja a független, jól tájékozott polgárok készsége, amellyel demokratikus jogait és kötelezettségeiket gyakorolják. Alkotó közreműködésük kellő iskolázásuktól ugyanúgy függ, mint attól, hogy az ismeretek, a gondolatok és a műveltség egyetemes értékeihez szabadon, kötöttségektől mentesen hozzáférhessenek. A közművelődési könyvtárnak, mint a ismeretekre és az egyetemes emlékezetre nyíló helyi kapunak, az a legfontosabb szerepe, hogy -- információkat és képzelet szülte alkotásokat egyaránt nyújtva -- az egyén élethossziglan tartó tanulását és kulturális fejlődését támogassa.

Célok és elsődleges feladatok

A demokrácia alapeszméinek megvalósításában közreműködő közművelődési könyvtár a helyi tájékoztatás központja, amely használói számára az ismeretek és az információk minden fajtáját könnyen hozzáférhetővé teszi. A gyűjteményt és a szolgáltatásokat alapvetően a jó minőségre építve és a helyi igényekkel összefüggésben kell fejleszteni és a megfelelő ismerethordozók valamennyi fajtájára ki kell terjeszteni. A könyvtárak állományát és szolgáltatásait sem az ideológiai, politikai vagy vallási cenzúra bármely formája, sem pedig kedvezőtlen hatású kereskedelmi érdekek nem befolyásolhatják. Az állomány tükrözze az időszerű eseményeket és a társadalom fejlődését, de egyben az emberi erőfeszítés és képzelet emlékezeteként is működjék.

A könyvtár szolgáltatásait alapvetően úgy kell nyújtani, hogy ezekhez korra, fajra, nemre, vallásra, nyelvre vagy társadalmi állásra való tekintet nélkül mindenki egyenlően hozzájusson. A szolgáltatásokhoz való hozzájutás egyenlőségét lehetővé kell tenni minden olyan ember számára is, aki bármely okból a szolgáltatásokat és a könyvtári dokumentumokat nem képes megfelelően használni. Ilyenek például a fogyatékosok, az intézetekbe zártak vagy a nyelvi kisebbségek tagjai.

Az olvasási készség az ismeretek és az információk kulcsa. Ebből következően fontos, hogy a gyerekek a legkisebb koruktól kezdve ösztönözést kapjanak olvasási készségük fejlesztésére. A közművelődési könyvtár ezért nyújtson olvasásukat ösztönző és fejlesztő külön szolgáltatásokat. A közművelődési könyvtár vegyen részt a felnőttek írás- és olvasáskészségének gondjait megoldó programokban és segítsen áthidalni az információhiány és az információbőség közötti távolságot.

A közművelődési könyvtár a helyi közösség jólétének szolgálva támogassa a gazdasági fejlődést. A kultúra helyi központjaként segítse a művészeti és a tudományos teljesítmények és újdonságok közkinccsé tételét, adjon lehetőséget a személyes, alkotó jellegű fejlődésre, és különösen ösztönözze a gyerekek alkotókedvét, szellemét és képzeletvilágát. Ismerje fel a kulturális sokszínűség szükségességét. Különös figyelmet fordítson a kultúra és az információ élő -- szóbeli és hangzó -- közvetítésére.

Finanszírozás és törvénykezés

A közművelődési könyvtár elvszerűen ingyenes. Mint nyilvános intézményt az állami és a helyi kormányzatnak kell pénzügyileg fenntartania. A közművelődési könyvtárat, amelyért a helyi és az országos közhatalom visel felelősséget, külön törvénykezés, továbbá az információ és a kultúra minden szintjét érintő, hosszú távra kialakított stratégiák segítsék. A törvénykezésnek és a stratégiai terveknek egy országos könyvtári hálózat kialakítását kell előmozdítaniuk, lehetővé téve az országos könyvtári koordinálást és együttműködést.

Források és szolgáltatások

Az ismeretek, az információk és a kultúra közvetítése, céljainak elérése érdekében a közművelődési könyvtárak szolgáltatásai tegyék használhatóvá az összes alkalmas ismerethordozót, a hagyományosakat éppúgy, mint a modern technológiákra épülőket. A gyűjtemény minden lehetséges használó érdeklődésének feleljen meg, és elégítse ki a különböző korosztályok sajátos igényeit. Tartalmazza a kisebbségek igényeit szolgáló anyagokat is. Külön szolgáltatások és könyvtári dokumentumok álljanak mindazok rendelkezésére, akik a szolgáltatásokat nem tudják megfelelően használni. A közművelődési könyvtár nyújtson szolgáltatásokat a helyi társadalom sajátos csoportjainak, például a gazdasági élet szereplőinek

és a felnőttneveléssel kapcsolatban állóknak. A könyvtár céljaival összhangban önállóan vagy más közösségekkel együttesen rendezvényeket is tartson.

Hálózatok és partnerek

A közművelődési könyvtár szolgáljon kapuként ahhoz az országos könyvtári és információs hálózathoz, amelyet a nemzeti, a regionális, a tudományos és a szakkönyvtárak, továbbá az iskolai és a felsőoktatási könyvtárak együttműködése teremt meg. Ez a rendszer közös egyetértéssel megállapított szabványokra épüljön. A közművelődési könyvtár úgy dolgozzon, hogy együttműködés révén eljusson a nemzetközi szintésre is. A közművelődési könyvtár a helyi társadalom szerves része. Ennek megfelelően lelje meg partnereit, és működjék együtt minden, hasonló célokat követő közösséggel és intézménnyel. Az intézmény megfelelő vezetése érdekében rendszeresen konzultálnia kell a lehetséges és a tényleges használókkal.

Szervezet és vezetés

A közművelődési könyvtár szolgáltatásai épüljenek világos irányítási elvrendszerre, amely meghatározza az intézmény céljait és kijelöli a legfontosabb feladatokat. Ez a vezetési stratégia legyen könnyen hozzáférhető és vessék alá rendszeres értékelésnek. A könyvtár vezetősége és szervezete tegye lehetővé a kitűzött célok elérését, a hatékony szolgáltatások működtetését és a szakmai előírások betartását. Különösen fontos, hogy az egész helyi társadalom hozzájusson a szolgáltatásokhoz. A közművelődési könyvtár használhatóságához megfelelő elhelyezésű, szabványok szerinti könyvtárépületre van szükség, amely elegendő és a használók számára alkalmas időben tart nyitva. A könyvtárban legyenek jó olvasási és kutatási körülmények, és legyen benne a közönség számára kölcsönözhető gyűjtemény. Nyújtson külön szolgáltatásokat azoknak is, akik nem képesek a könyvtárat látogatni. A szolgáltatások fejlesztéséről és ellenőrzéséről a könyvtárosok számadással tartoznak a közösségnek, melyet szolgálnak. Ez úgy érhető el, ha a szolgáltatásokat és az állományt érintő döntéseket a közösség kinyilvánított és lehetséges szükségleteire alapozzák.

Szakmai közvetítő szerepek

A hatékony szolgáltatás döntő tényezője a könyvtáros, aki tevékenyen közvetít az egyén és az információ között. Ahhoz, hogy a használók maximálisan kamatoztathassák a gyűjteményt és a szolgáltatásokat, továbbá, hogy képesek legyenek megbirkózni az információrobbanás hatásaival, jól képzett, szakértő személyzetre van szükség. Éppen ezért fontos, hogy a szakmai képzés és a folyamatos továbbképzés kiemelt szerepet kapjon. A közönség akkor fogja még jobban kihasználni a gyűjteményt és a szolgáltatásokat, ha számára a könyvtár jól előkészített és átfogó könyvtárnépszerűsítő és könyvtárhasználati képzést adó programokat nyújt.

A kiáltvány valóra váltása

A közművelődési könyvtárak világszerte jelentősen hozzájárulnak az emberek demokratikus jogainak fenntartásához és érvényre juttatásához. Ez az országos és a helyi döntéshozókat arra kell hogy ösztönözze, hogy váltsák valóra az eszméket, amelyeknek ez a kiáltvány hangot ad. A közművelődési könyvtárak fejlesztését támogatva és bátorítva arra teszik őket képessé, hogy életfontosságú szerepüket beteljesítsék: információt, ismereteket és kultúrát nyújtani mindenkinek.